

YOSHLAR TA'LIMI TIZIMIDA EKOLOGIK MADANIYAT VA BARQAROR RIVOJLANISH G'OYALARINI SHAKLLANTIRISH.

Parvina Baxronova Farmonbek qizi

Sevinch Rajabova Furqat qizi

JDPU Pedagogika – psixologiya va inklyuziv ta'lim fakulteti

'' Amaliy psixologiya ''yo'nalishi 3 - kurs

Annotatsiya : Mazkur maqolada yoshlar ta'limi tizimida ekologik ong va ekologik madaniyatni shakllantirish masalalari yoritiladi. Ta'lim muassasalarida amalga oshirilayotgan yashil tashabbuslar, barqaror rivojlanish g'oyalarini singdirish, innovatsion ta'lim metodlari asosida talaba-yoshlarning ekologik mas'uliyatini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Shuningdek, ekologik tarbiyaning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar : ekologik ong, ekologik madaniyat, barqaror rivojlanish, yashil tashabbus, ekologik ta'lim, innovatsion metodlar, talaba-yoshlar, atrof-muhit muhofazasi, ekologik mas'uliyat.

Bugungi globallashuv davrida atrof-muhit muhofazasi va ekologik barqarorlik masalalari insoniyat oldidagi eng dolzarb muammolardan biriga aylandi. Iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi, havo va suvning ifloslanishi kabi muammolar jamiyatning barcha qatlamlarini bevosita tashvishga solmoqda. Ayniqsa, yosh avlodning ekologik ongini shakllantirish va ularni ekologik mas'uliyat ruhida tarbiyalash zamon talabi hisoblanadi. Yoshlar – jamiyatning eng faol, ijodkor va yangilikka intiluvchan qatlami. Ularning ekologik madaniyatini oshirish orqali kelajakda barqaror rivojlanishni ta'minlash mumkin. Shu bois ta'lim tizimida ekologik tarbiya va ekologik ongni rivojlantirish muhim ustuvor yo'nalishlardan biri sanaladi.

Ekologik ong va ekologik madaniyat tushunchasi .Ekologik ong – bu insonning tabiatga, atrof-muhitga ongli munosabati, ekologik muammolarni anglash va ularni hal etishga mas’uliyat bilan yondashish qobiliyatidir. Ekologik ong shaxsning bilim, dunyoqarash va qadriyatlar tizimi bilan chambarchas bog‘liq. Ekologik madaniyat esa ekologik ongning amaliy ifodasidir. U kundalik hayotda tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo‘lish, resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni saralash, energiyani tejash kabi ko‘nikmalar orqali namoyon bo‘ladi. Yoshlar orasida ekologik madaniyatni shakllantirish uzluksiz ta’lim jarayonida bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim. Maktabgacha ta’limdan boshlab oliy ta’limgacha bo‘lgan barcha bosqichlarda ekologik bilim va ko‘nikmalar tizimli ravishda berilishi zarur.

Ta’lim muassasalarida yashil tashabbuslar va loyihalar - so‘nggi yillarda ta’lim muassasalarida “yashil maktab”, “yashil kampus”, “eko-klub” kabi tashabbuslar keng joriy etilmoqda. Bu tashabbuslarning asosiy maqsadi – o‘quvchi va talabalarda ekologik madaniyatni mustahkamlash, ularni amaliy faoliyatga jalb etishdir.

Ekologik tarbiyaning zamonaviy usullari - bugungi kunda ekologik ongning shakllantirishda innovatsion yondashuvlar muhim o‘rin tutadi. Loyiha asosida o‘qitish – talabalar ekologik muammolarga yechim ishlab chiqadi. Ko‘ngillilar harakati – daraxt ekish, hududlarni tozalash aksiyalari.

Raqamli ta’lim platformalari – ekologik kurslar va onlayn seminarlar - yashil startaplar – qayta ishlash, energiya tejash, ekologik mahsulotlar ishlab chiqarish. Bunday usullar yoshlarni nafaqat bilimli, balki amaliy jihatdan faol bo‘lishga undaydi. O‘zbekistonda ekologik ta’lim siyosati O‘zbekistonda ekologik muammolar, xususan Orolbo‘yi hududidagi vaziyat, atrof-muhitni muhofaza qilish masalasini davlat siyosati darajasiga olib chiqdi. O‘zbekiston Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi tomonidan ekologik dasturlar, ko‘kalamzorlashtirish loyihalari, chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish

choralari amalga oshirilmoqda. Ta'lim muassasalarida "Yashil maktab" tashabbuslari, ekologik tanlov va forumlar yoshlarning ekologik madaniyatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Yashil tashabbuslar doirasida quyidagi yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi: hududni ko'kalamzorlashtirish va daraxt ekish aksiyalari; chiqindilarni saralash tizimini yo'lga qo'yish, plastikdan foydalanishni kamaytirish, energiya va suvni tejash bo'yicha targ'ibot ishlari, ekologik seminar, davra suhbatlari va tanlovlar o'tkazish. Bunday loyihalar yoshlarning faolligini oshiradi, ularni jamoaviy ishlashga, tashabbus ko'rsatishga va mas'uliyatli bo'lishga o'rgatadi. Eng muhimi, ekologik bilimlar amaliyot bilan mustahkamlanadi.

Talaba-yoshlar tarbiyasida barqaror rivojlanish g'oyalari. Barqaror rivojlanish – bu hozirgi avlod ehtiyojlarini qondirgan holda kelajak avlod imkoniyatlariga zarar yetkazmaslik tamoyiliga asoslanadi. Mazkur g'oya ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni o'z ichiga oladi.

Talaba-yoshlar tarbiyasida barqaror rivojlanish g'oyalarini singdirish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi: Ekologik savodxonlikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish madaniyatini shakllantirish, ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlash, innovatsion va ekologik toza texnologiyalar haqida bilim berish, oliy ta'lim muassasalarida ekologiyaga oid maxsus fanlarni o'qitish, ilmiy-tadqiqot ishlarini yo'lga qo'yish, talabalarni ekologik loyihalarga jalb etish barqaror rivojlanish maqsadlariga xizmat qiladi.

Innovatsion ta'lim metodlari va yoshlar tajribasi - zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion metodlardan foydalanish ekologik ongini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish, muammoli vaziyatlar tahlili, amaliy mashg'ulotlar yoshlarning mustaqil fikrlashini kuchaytiradi. Masalan, loyiha asosida o'qitish jarayonida talabalar muayyan ekologik muammoni o'rganadi, tahlil qiladi va amaliy yechimlar ishlab chiqadi. Bu

esa ularning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida ekologik monitoring, virtual laboratoriyalar, onlayn seminar va vebinarlar tashkil etish mumkin. Bunday yondashuv yoshlarning zamonaviy bilim va tajriba orttirishiga xizmat qiladi.

Ekologik ongli yoshlar – kelajakda mas'uliyatli rahbar, tadbirkor, olim va mutaxassis bo'lib yetishadi. Ular har qanday faoliyatda ekologik omillarni inobatga oladi. Ekologik tarbiya nafaqat tabiatni asrash, balki inson salomatligini muhofaza qilish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish bilan ham bog'liq. Toza havo, toza suv va sifatli oziq-ovqat inson hayotining ajralmas qismidir. Shu bois ekologik ta'lim va tarbiya masalasi davlat siyosati darajasida qo'llab-quvvatlanishi, ta'lim tizimida ustuvor yo'nalish sifatida rivojlantirilishi zarur.

Yoshlar ta'limi va ekologik ongni rivojlantirish – barqaror kelajakni ta'minlashning muhim omilidir. Ekologik madaniyatni shakllantirish uzluksiz ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lishi kerak. Ta'lim muassasalarida yashil tashabbuslarni keng joriy etish, barqaror rivojlanish g'oyalarini singdirish va innovatsion metodlardan samarali foydalanish orqali ekologik mas'uliyatli avlodni tarbiyalash mumkin. Kelajak avlodning ekologik ongli va mas'uliyatli bo'lib voyaga yetishi jamiyatning barqaror taraqqiyoti va tabiatni asrashning eng muhim kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1.O'zbekiston Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi. Atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati to'g'risida ma'ruza. – Toshkent, 2023

2.O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Ekologik ta'limni rivojlantirish bo'yicha uslubiy qo'llanma. – Toshkent, 2022.

3.O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. Ekologik ta'lim va barqaror rivojlanish bo'yicha metodik tavsiyalar. – Toshkent, 2020.

4.Birlashgan Millatlar Tashkilotining Atrof-muhit bo'yicha dasturi. Global ekologik hisobot (GEO-6). – Nayrobi, 2019. O'zbekiston Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi.

5.O'zbekiston Respublikasida atrof-muhitni muhofaza qilish holati to'g'risida milliy ma'ruza. – Toshkent, so'nggi nashr.

6.Tilavov, T. Ekologik ta'lim va tarbiya asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya.